

Prevencia závažných priemyselných havárií

Taliansko – Miláno 4. novembra 2010: **Mohutný výbuch v chemičke na severe krajiny zranil najmenej 10 ľudí v chemickej továrni v mestečku Paderno Dugnano ležiacej severne od Milána. Informovali o tom talianske médiá. Podľa nich sa najmenej šesť zranených nachádza v kritickom stave. Príčiny explózie v závode na spracovanie toxického odpadu zatiaľ nie sú známe...**, píše sa v agentúrnej správe TASR.

Legislativa

Neočakávané, náhle udalosti, najmä veľké úniky nebezpečných látok, požiare a výbuchy, ktoré môžu byť najmä v chemickom priemysle výsledkom mimoriadnych príčin alebo nezvládnutých výrobných postupov, predstavujú vážne ohrozenie nielen pracovníkov vlastného prevádzkového zariadenia, ale aj verejnosti a životného prostredia. V roku 2009 boli MŽP SR oznámené 2 bezprostredné hrozby závažných priemyselných havárií. V tom roku sa nevyskytla žiadna závažná priemyselná havária. Za rok 2010 MŽP SR eviduje jednu závažnú priemyselnú haváriu. Základnú a

Závažnou priemyselnou haváriou je udalosť, ako je najmä nadmerná emisia, požiar alebo výbuch s prítomnosťou jednej alebo viacerých vybraných nebezpečných látok, vyplývajúca z nekontrolovateľného vývoja v prevádzke ktoréhokoľvek z podnikov, na ktoré sa vzťahuje tento zákon a ktorá vedie bezprostredne alebo následne k vážnemu poškodeniu alebo ohrozeniu života alebo zdravia ľudí, životného prostredia alebo majetku v rámci podniku alebo mimo neho.

(§ 2 písm. h) zákon č. 261/2002 Z. z.)

verejnosť, zabezpečiť záchrannú službu, uzatvoriť zmluvu o poistení zodpovednosti za škodu a predložiť podklady na vypracovanie plánu ochrany obyvateľstva.

Informačný systém

Do praxe sa zaviedol Informačný systém prevencie závažných priemyselných havárií pre verejnosť a autorizovaná verzia pre kompetentné orgány (<http://enviroportal.sk/seveso/informacny-system.php>). V súčasnosti pod zákon spadá 38 podnikov kategórie A a 40 podnikov kategórie B (pozri obr. 1, 2). V zozname odborne spôsobilých osôb bolo v roku 2009 zapísaných 210 špecialistov na prevenciu závažných priemyselných havárií a 29 havarijných technikov. V zozname autorizovaných osôb bolo v roku 2009 zapísaných 36 subjektov. Viac informácií nájdete v prílohe na s. 8 – 17.

Databázy SPIRS a MARS

Smernica Rady č. 96/82/ES vo svojom článku 19 uvádza, že:

a) členské štáty a Európska komisia si budú vymieňať informácie o skúsenostiach získaných pri prevencii závažných priemyselných havárií a obmedzení ich následkov. Pre podniky spadajúce pod túto smernicu členské štáty dodajú Komisii minimálne tieto informácie: meno alebo obchodný názov prevádzkovateľa a úplnú adresu príslušného podniku; a činnosť alebo činnosti podniku.

Komisia zriadí a bude aktualizovať databázu s obsahom informácií doplnených členskými štátmi. Prístup k databáze bude obmedzený len pre osoby poverené komisiou alebo príslušnými orgánmi členských štátov.

b) Komisia založí a bude mať k dispozícii pre členské štáty register a informačný systém obsahujúci najmä podrobnosti o veľkých haváriách, ktoré sa vyskytli na území členských štátov.

Plnenie týchto ustanovení umožňujú dve databázy, ktoré vytvorilo a prevádzkuje Spoločné výskumné stredisko Európskej komisie (JRC EC) v severotálanskej Ispre, presnejšie jej zložka MAHB (Major Accident Hazard Bureau). V databáze SPIRS (Seveso Plants Information Retrieval System) sú zhromažďované predovšetkým údaje identifikujúce podnik (názov, adresa, poloha v rámci územnosprávneho členenia štátu, súradnice), prítomné vybrané nebezpečné látky a ich množstvo, počet pracovníkov, počet obyvateľov v 5 a 10 km okruhu, vzdialenosť od najbližšieho vodného toku a pod. V súčasnosti je v databáze zaradených cca 10 000 podnikov. Pracuje sa na nových typoch súborov .shp, .xls, .sef, .jpg map a pod. Z analýz vyplýva, že napr. s naftou manipuluje 22 % podnikov, s LPG 15 %, energie spolu tvoria 40 % a pod. Analýzou polohy sa zisťovali vzdialenosti od tokov, štátnych hraníc, území zaradených do Naturity 2000 a pod. Výhľadovo sa ráta so zapojením ďalších štruktúr, ako napr. INSPIRE, EPER, e-PRTR atď. Databáza MARS (Major Accidents Reporting System) obsahuje údaje o závažných priemyselných haváriách v podnikoch spadajúcich pod smernicu SEVESO. K dispozícii je interaktívna verzia, tzv. eMARS, dostupná na internetovej adrese <http://mahb-srv.jrc.it>, ktorá v súčasnosti obsahuje 723 záznamov. Počet návštev na stránke sa pohybuje okolo tisíc mesačne. Pripravuje sa obnovenie zmluvy o spolupráci s OECD, čím sa dosiahne zahrnutie informácií aj z krajín OECD a spoločná reportingová schéma.

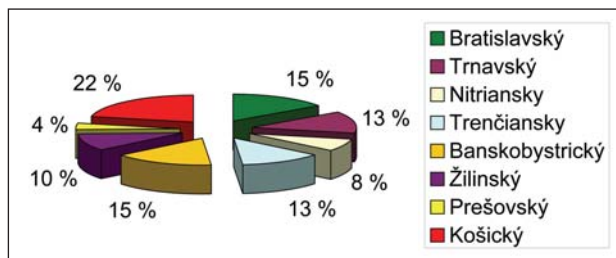
Slovenská reprezentácia na 23. stretnutí CCA v Madridi

nenahradiť úlohu v boji proti výskytu takýchto udalostí má predovšetkým kvalifikovaná prevencia.

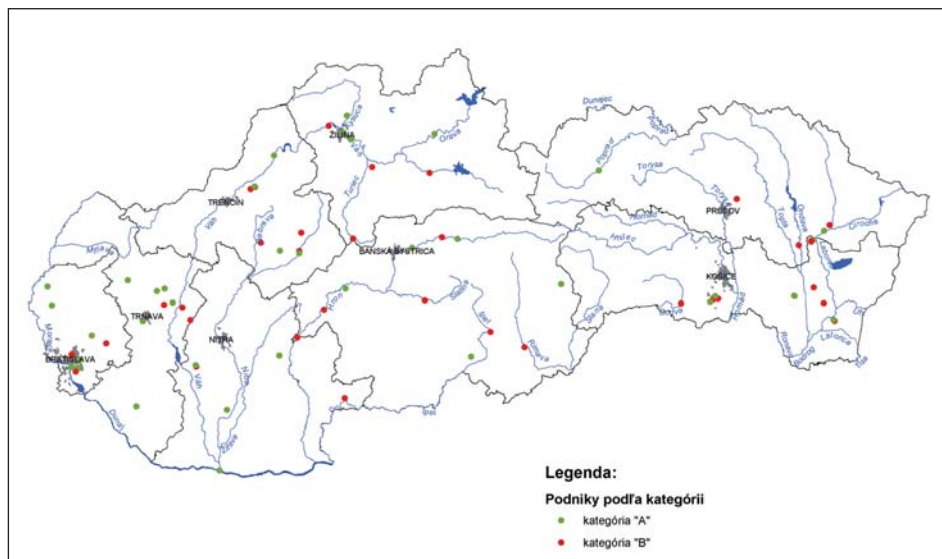
Komplexný program prevencie a pripravenosti na havárie rieši zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vykonávacie vyhlášky (vyhláška č. 489/2002 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláška č. 490/2002 Z. z. o bezpečnostnej správe a o havarijnom pláne v znení neskorších predpisov). Zákon plne transponuje jednu z kľúčových smerníc Európskej únie v oblasti priemyselného znečistenia a manažmentu rizík – smernicu č. 96/82/ES o kontrole veľkých havarijných nebezpečenstiev zahŕňajúcich nebezpečné látky, tzv. smernicu SEVESO II. Zákon o haváriách rozdeľuje podniky podľa celkového množstva vybraných nebezpečných látok prítomných v podniku na kategóriu A a kategóriu B (tzv. SEVESO podniky).

Medzi základné povinnosti prevádzkovateľov podnikov, v ktorých sa nachádzajú vybrané nebezpečné látky, patrí: preveriť celkové množstvo vybraných nebezpečných látok v podniku a následne zaradiť podnik do príslušnej kategórie a podať oznámenie o zaradení podniku na príslušný OÚ ŽP. Podniky zaradené do príslušnej kategórie musia: ustanoviť odborne spôsobilú osobu, vypracovať program prevencie závažných priemyselných havárií a zaviesť bezpečnostný riadiaci systém, vypracovať hodnotenie rizika a bezpečnostnú správu, vypracovať havarijný plán, informovať

Obr. 1: Podiel SEVESO podnikov v jednotlivých krajinách

Obr. 2: Územná lokalizácia SEVESO podnikov v SR

Predpokladá sa prizvanie odborníkov z USA, ktorí majú bohaté skúsenosti s analýzami príčin havárií.

Činnosť CCA

V smernici SEVESO sa v článku 22 uvádza, že komisii pomáha výbor zložený zo zástupcov členských štátov, ktorému predsedá zástupca komisie. Tento výbor, v terminológii Európskej komisie známy ako Výbor kompetentných autorít (CCA), sa stretáva pravidelne každého pol-roka, a to v krajine, ktorá práve predsedá Európskej únii. Funkciu kontaktného bodu vykonáva Ing. Tomáš Trcka (MŽP SR) a členmi výboru sú Ing. Henrieta Čajková (MŽP SR) a RNDr. Margita Galková (SAŽP). Stretnutia spravid-

Novácke chemické závody, a. s., v konkurze, podnik zaradený do kategórie B

la pozostávajú z troch častí: seminár, stretnutie výboru kompetentných autorít a návšteva podniku spadajúceho pod smernicu SEVESO. V roku 2010 sa uskutočnili dve stretnutia Výboru kompetentných autorít (23. a 24.).

Súčasnou 23. stretnutia tohto výboru bol seminár v Madride 25. – 28. mája 2010 na tému *Tvorba a implementácia vonkajších havarijných plánov* (v slovenskej terminológii je zaužívaný pojem plány ochrany obyvateľstva). V programe rokovania je pravidelne zaradovaná správa o napredovaní v oblasti aplikácie smernice, informácia o otvorení konania proti členským krajinám (dôvodom môže byť absencia komunikácie s komisiou, nedostatočná alebo zlá transpozícia alebo nedostatočná aplikácia); správy o činnosti MAHB v oblasti databáz SPIRS a MARS, správa o činnosti pracovnej skupiny pre územné plánovanie (LUP), minulé a budúce aktivity pracovnej skupiny pre vzájomné návštevy inšpektorov (MJV), nové projekty a publikácie a ako vždy, správy o aktivitách UNEP a OECD. Správa sekretariátu Dohovoru EHK OSN o cezhraničných účinkoch priemyselných havárií bola v tomto prípade zameraná na pripravované 6. stretnutie konferencie zmluvných strán dohovoru

(8. – 10. november 2010 Haag, Holandsko). Dôležitým bodom sú tzv. otázky a odpovede, kde každá z členských krajín môže nastoliť otázky z praktickej aplikácie smernice a členské krajiny sú vyzvané o vypracovanie stanoviska. Osobitným bodom je informácia o napredovaní dvoch kandidátskych krajín, a to Chorvátska a Turecka.

24. stretnutie CCA a seminár o koordinácii a spolupráci medzi kompetentnými autoritami zodpovednými za implementáciu smernice Seveso II sa konali 12. – 15. októbra 2010 v Gente. Popri už spomenutých pravidelných bodoch bola pre svoju aktuálnosť zaradená informácia Maďarskej republiky o ekologickej katastrofe v Ajke. Zvláštna pozornosť sa venovala informáciám o oblastiach, ktoré pod smernicu nespádajú, avšak s ňou úzko súvisia. Ide o problematiku vrtov a vrtných plošín v súvislosti s ťažbou ropy a zemného plynu, prepravy nebezpečných tovarov na pozemných komunikáciách, železnici a vnútrozemských tokoch a problematika prístavov a zoraďovacích nádraží.

Budúce 25. stretnutie CCA sa bude konať počas maďarského predsedníctva 6. – 8. apríla 2011 v Budapešti a 26. stretnutie bude počas poľského predsedníctva 5. – 7. októbra 2011 vo Varšave alebo v jej okolí.

Konferencia zmluvných strán

6. stretnutie konferencie zmluvných strán Dohovoru EHK OSN o cezhraničných účinkoch priemyselných havárií

Vláda SR uznesením č. 263 z 10. apríla 2003 a následne aj Národná rada SR uznesením č. 329 z 19. júna 2003 vyslovili súhlas s prístupom Slovenskej republiky k dohovoru. Listina o prístupe Slovenska k dohovoru bola uložená 9. septembra 2003 u depozitára, ktorým je generálny tajomník OSN. Vláda SR určila Ministerstvo životného prostredia SR ako príslušný ústredný orgán pre účely dohovoru. Dohovor nadobudol pre Slovensko platnosť 8. decembra 2003. Ku dnešnému dňu patrí medzi zmluvné strany 40 členských krajín EHK

OSN a Európske spoločenstvo.

Cieľom dohovoru je v záujme trvalého udržateľného rozvoja na základe princípov medzinárodného práva a zvyklostí, najmä s prihliadnutím na zásady priateľských susedských vzťahov, reciprocity, nediskriminácie a dobrej vôle, napomáhať aktívnej spolupráci medzi štátmi pri prevencii priemyselných havárií, pripravenosti na ne, pri ich efektívnom zvládaní

CHEMOLAK, a. s., podnik zaradený do kategórie A

DUSLO, a. s., podnik zaradený do kategórie B

a obmedzovaní ich nepriaznivých účinkov, a to predovšetkým takých, ktoré môžu presiahnuť hranice štátov. Koordinátnym orgánom dohovoru v zmysle čl. 18 je konferencia zmluvných strán, ktorej zasadnutie sa koná najmenej raz za 2 roky. Ešte ako kandidátska krajina sa Slovenská republika zúčastnila stretnutia v Kišiňove, kde

PETROCHEMA, a. s., podnik zaradený do kategórie B

bol jej zástupca zvolený do výboru dohovoru, kde mal reprezentovať krajiny v štádiu prístupového procesu. Na stretnutiach v Budapešti, Ríme a Ženeve bol zástupca MŽP SR zvolený za člena pracovnej skupiny pre implementáciu. Pripravovaná konferencia v Haagu je šiestou v poradí a vláda SR súhlasila s vyslaním delegácie v zložení Ing. Tomáš Trcka a Ing. Tatiana Tobiašová, ktorí sú pracovníkmi odboru environmentálnych rizík a biologickej bezpečnosti MŽP SR.

Ing. Tomáš Trcka

Ministerstvo životného prostredia SR

Foto: archív autora a SAŽP

23. stretnutie Výboru kompetentných autorít (CCA) v Madride 25. až 28. mája 2010